

La crítica de Valentí Almirall a El Estado Catalán (1869-1873)

Per Josep M. Figueres (Universitat Autònoma de Barcelona)

Citació recomanada: Figueres, Josep M. (2010). "La crítica de Valentí Almirall a El Estado Catalán (1869-1873)". *Obra Periodística*, 1.

<http://upf.edu/obraperiodistica/anuari-2/almirall.html>

Resum:

Valentí Almirall (Barcelona, 1841-1902) usa el periodisme com a principal eina comunicativa per a projectar el seu pensament polític. Ho fa amb voluntat d'incidència, tant en l'etapa del Sexenni com de la Restauració i constitueix un periodisme genuí, molt conceptual, de combat. Sovint és en tribunes creades per ell mateix, com el *Diari Català* (1879-1881), la més coneguda, i d'on serà director. Una altra capçalera rellevant, poc coneguda encara, és *El Estado Catalán*, (EEC) diari que edita a Barcelona, nou mesos del 15 de juliol del 1869 al 18 de juny de 1870, i quatre a Madrid, del 8 de març a l'11 de juny del 1873, amb l'objectiu d'influir en la jove primera República per què assumís una dimensió federal respectuosa amb la identitat catalana. Els articles que apleguem són mostra d'aquest pensament i ideari polític i social, de la crítica que entén consubstancial amb la funció política i àdhuc moral com a concepció del periodisme.

Paraules clau: Valentí Almirall, El Estado Catalán, identitat catalana, federalisme

L'autor

Polític, advocat i periodista rellevant d'opinió. En els vint anys, 1868-88, és la referència del sector republicà, federal i catalanista. Reivindica llengua, dret i personalitat de Catalunya amb la voluntat de vertebrar un estat federal pel conjunt dels pobles d'Espanya. No ocupa càrrecs públics, tret de regidor a Barcelona. Dirigent de l'ala intransigent del Partit Republicà Democràtic Federal (PRDF) i president del Club dels Federalistes mena una activitat pública incansable. Director de la Casa de Caritat de Barcelona i de l'Escola Industrial i Mercantil de Sabadell. Defensa el dret al Congrés de juriconsults catalans (1881), la llengua a Contestació al discurs... de Núñez de Arce. El 1887, malalt, s'oposa a l'Exposició Universal del 1888, i amb manca de base, s'allunya de la vida pública. Director de *La Veu del Centre Català*, del *Diari Català*, col·laborador de: *La Imprenta*, *El Diluvio*, *L'Avens...*; autor d'estudis: *Idea exacta de la Federación* (1869) que apareixerà de l'abril al maig de 1873 a EEC; *Lo catalanisme* (1886), novel·les polítiques... El gruix de la seva obra són recopilacions d'articles doctrinals i

polítics: Escritos catalanistas (1878), La Confederación Suiza y la Unión Americana (1881), El tiro federal suizo (1883); Los Estados Unidos de América (1884); Memòria en defensa dels interessos morals i materials de Catalunya, Cartes a mon amic C. i Espanya tal com és (les tres del 1885), Poesia del regionalisme (1886), Articles literaris (1904)...

Tema/període i articles triats

La revolució del setembre del 1868, amb el destronament d'Isabel II, representa un període agitat que es clourà amb els pronunciamientos dels generals Pavía i Martínez Campos (1874). El període, breu i intens, no representa un canvi de les relacions Catalunya Espanya més enllà de les llibertat individuals. La societat encara és conservadora socialment mentre el poder és centralista políticament i amb l'aparell d'Estat intacte. Almirall vol disposar d'una plataforma per exposar el seu pensament sobre la República, la societat, el govern. Serà EEC, portaveu polític que aspira a influir en el nou ordre que es configura durant el Sexenni mentre el Diari Català serà la tribuna durant la Restauració. La desena d'articles que presentem són representatius del contingut del diari EEC. Encarnen el punt de vista de la perifèria, la concepció moderna de la societat igualitària: la república federal, en la dimensió intransigent com concepció radical que ha de resoldre les tensions territorials alhora que defensa drets individuals. Tribuna, doncs, republicana, federal, catalanista. El resultat de les eleccions, diferent a Catalunya d'Espanya -la base socio-cultural i econòmica també diversa-, palesa com ni els republicans federals catalans són prou forts per a imposar un model polític ni els republicans espanyols són prou federals per a coaligar-se en un nou planteig organitzatiu. El resultat és la debilitat del republicanisme. La República es diu federal però és centralista i els articles d'Almirall ho denuncien.

La publicació

El Federalista desapareix el març del 1869, i neix, mesos després EEC de la mà d'Almirall, director i autor d'articles doctrinaris i d'actualitat política. Opositat a La Razón, portaveu de la direcció del republicanisme històric, els dos són del PRDF. Hi col·laboren els republicans intransigents en oposició als dits benèvolos. Antoni Altadill, V. F. Simal, Lluís Carreras redactors principals, i esporàdicament, J. Ll. Pellicer, P. Gener, Cels Gomis... Quatre pàgines a quatre columnes. Portaveu oficial dels republicans federals catalans i òrgan de premsa del partit federal a Espanya. Vol el reconeixement del federalisme i de la identitat catalana. A Catalunya els partidaris de la república federal són legió, a diferència de l'Estat. Vida agitada: persecucions, crítiques, detencions. A finals de setembre del 1869 Almirall, dos redactors, Emili Morros i A. Feliu i Codina, i l'impressor Josep Tutau, són detinguts. Segueix publicant-se fins que s'uneix amb La Razón per donar pas a El Independiente (juny del 1870) signant Almirall i Clavé l'editorial fundacional.

A l'etapa de Madrid, tres anys després, pensament i periodistes són gairebé els mateixos: Altadill, Emili Morros, A. Feliu i Codina, Carreras, i col·laboradors -L. Pons i

Dalmau...- amb la voluntat conjunta de transformar el sistema polític. Molts textos polítics com Idea Exacta de la Federación o la defensa del pacte de Tortosa. Almirall projecta un model -Suïssa, Estats Units- i aspira aplicar els lemes de la Revolució Francesa. Tanca EEC, desenganyat amb el rumb polític. En el comiat (11-VI-1873) reconeix la impotència davant l'aspiració del federalisme. Es acusat de separatista, egoista i d'aliat de la indústria catalana vista com insolidària al projecte espanyol unitari.

L'antologia

La producció és generosa: 39 textos a la primera etapa i 50 a la segona, comptant-hi alguna carta i comunicat i considerant les sèries com una unitat. Molts dels editorials diaris poden ser seus, tot i que no els considerem en no anar signats. Sigui com sigui a l'edició de la seva Obra completa, hem aplegat, doncs, 89 textos signats. El seu periodisme és vinculat amb la crítica conjuntural, de fets del moment i amb aspectes estructurals i constants de la política general. Així teorització sobre federalisme, catalanisme, Cuba, colonialisme o esclavitud i aspectes de l'actualitat punyent. Usa la premsa per a denunciar aspectes puntuals i per divulgar conceptes genèrics de to polític i ideològic tot impulsant l'adhesió i la projecció de les seves iniciatives. Periodisme de combat i representatiu del federalisme intransigent o radical. Un Almirall eminentment periodista amb articles d'opinió que mostren la diferència política entre els comportaments socials (mentalitats) i polítics (electorals i posicionaments) de dos móns ben contraposats: Espanya i Catalunya. Malda per una premsa que contribueixi a la millora social. Pensament que trobarem deu anys després al Diari Català, des de l'oposició al joc contraposat al digne treball fruit de l'esforç fins la concepció dels toros com espectacle brutal. Utilitza el periodisme com a ideòleg, no com escriptor. Un estil directe, clar i allunyat de l'elegància literària. Un exemple amb títol evident de la didàctica i l'orientació a la militància: «Què debe hacer el partido republicano en vista de los movimientos carlistas?» (4-VIII-1869).

En encetar-se el Sexenni la dimensió revolucionària de la societat catalana és notable. Ho palesa la creació d'organismes públics que tindran una clara vocació de transformació, com a la Diputació de Barcelona els "Voluntaris de la Llibertat". EEC vol forçar el decantament del poder vers les posicions que defensen la Federal, és a dir, la República plena i no la perversió del nom amb el centralisme i la corrupció latents. Fa declaració programàtica de la seva identificació amb el programa demòcrata republicà i federalista radical i intransigent i es declaren partidaris d'un canvi radical de l'estructuració política d'Espanya, qualificant l'unitarisme de monstre i ratificant-se en un objectiu clar: «queremos la federación como existe en Suiza y en los Estados Unidos de América, queremos estados o cantones soberanos, unidos empero por un lazo federal, y no esa cosa híbrida que algunos han dado en llamar federación. Queremos que cada uno de los grupos en que la naturaleza secundada por la historia ha dividido a España, tenga autonomía para desarrollar libremente y conforme a sus propias necesidades, sus intereses morales y materiales.» I per defensar aquest ideari del juliol del 1869, el poder és a Madrid, hi anirà el 1873 per a mostrar-ho. Aspira a un periodisme descentralitzat - «la prensa de provincias, [tiene que] lograr que su voz sea escuchada como tiene derecho, (...) a hacer que sean oídos sus clamores, clamores que jamás llegan a los

gobernantes, acostumbrados a oír sólo lo que en Madrid se dice». Després d'una intensa activat acaba tot escrivint els darrers mots determinants: «Lasciate ogni speranza».

Articles seleccionats:

- "[La cuestión de Cuba](#)", 19 de maig de 1869
- "[Prospecto. Part 1](#)", "[Prospecto. Part 2](#)", 15 de juliol de 1869
- "[Los estados de sitio](#)", 19 de juliol de 1869
- "[El orden público](#)", 29 de juliol de 1869
- "[El federalismo y el porvenir. Part 1](#)", "[El federalismo y el porvenir. Part 2](#)" 21 d'agost de 1869
- "[El estado catalán](#)", 16 de desembre 1869
- "[¡Viva Cataluña!](#)", 23 de març de 1870
- "[Españoles y catalanes](#)", 3 d'abril de 1873
- "[Los catalanes y el federalismo](#)", 29 març de 1873
- "[Extraordinario](#)", 11 de juny de 1873